

Εισαγωγή

Οι εμπειρικές παρατηρήσεις ενέχουν πάντοτε τη θεωρία.

Edwin Hubble

Οι περισσότεροι από μας θα αφιερώσουμε ένα σημαντικό μέρος του χρόνου μας στην αγορά εργασίας. Από το τι θα κάνουμε στην αγορά εργασίας εξαρτώνται ο πλούτος μας, το είδος των αγαθών που μπορούμε να αποκτήσουμε, τα άτομα που συναναστρέφóμαστε, ο τόπος των διακοπών μας, το σχολείο στο οποίο θα πάνε τα παιδιά μας, ακόμη και ο τύπος των ανθρώπων που ελκύουμε. Συνεπώς, όλοι θέλουμε να μάθουμε πώς λειτουργεί η αγορά εργασίας, το αντικείμενο μελέτης του πεδίου που ονομάζεται **οικονομικά της εργασίας**.

Το βαθύτερο ενδιαφέρον μας για το πεδίο αυτό δεν προκύπτει μόνο εξαιτίας της προσωπικής εμπλοκής μας στις αγορές εργασίας, αλλά και γιατί πολλά από τα θέματα της συζήτησης για την κοινωνική πολιτική απορρέουν από τις εμπειρίες διαφόρων ομάδων που κινούνται στην αγορά εργασίας, ή θέτουν διάφορα ζητήματα για τις εργασιακές σχέσεις μεταξύ εργαζόμενων και επιχειρήσεων. Ανάμεσα λοιπόν στα ζητήματα πολιτικής που εξετάζονται από τα σύγχρονα οικονομικά της εργασίας είναι και τα εξής:

1. Γιατί η συμμετοχή των γυναικών στο εργατικό δυναμικό αυξανόταν σταθερά κατά τον προηγούμενο αιώνα σε πολλές βιομηχανικές χώρες;
2. Ποιες είναι οι επιπτώσεις της μετανάστευσης στους μισθούς και στις ευκαιρίες απασχόλησης των γηγενών εργαζόμενων;
3. Η καθιέρωση κατώτατου μισθού αυξάνει άραγε το ποσοστό ανεργίας των ανειδίκευτων εργαζόμενων;

4. Ποιες είναι οι επιπτώσεις της επαγγελματικής ασφάλειας και υγιεινής στην απασχόληση και στις αποδοχές;
5. Οι κρατικές επιδοτήσεις των επενδύσεων σε ανθρώπινο κεφάλαιο είναι ένας αποτελεσματικός τρόπος για τη βελτίωση της οικονομικής κατάστασης των μειονεκτούντων εργαζόμενων;
6. Γιατί η ανισότητα των μισθών αυξήθηκε με γρήγορο ρυθμό στις ΗΠΑ μετά τη δεκαετία του 1980;
7. Ποιες είναι οι επιπτώσεις των προγραμμάτων διορθωτικής δράσης στο εισόδημα των γυναικών και των μειονοτήτων, καθώς και στον αριθμό των γυναικών και μειονοτικών ατόμων που προσλαμβάνουν οι επιχειρήσεις;
8. Ποιες είναι οι οικονομικές επιπτώσεις από τη δράση των εργατικών ενώσεων τόσο για τα μέλη τους, όσο και για την υπόλοιπη οικονομία;
9. Τα υψηλά επιδόματα ανεργίας ευνοούν την επιμήκυνση των χρονικών περιόδων κατά τις οποίες μένουν εκτός αγοράς εργασίας όσοι επιδοτούνται;
10. Γιατί το ποσοστό ανεργίας στις ΗΠΑ πλησίασε το συνήθως υψηλότερο ποσοστό ανεργίας των ευρωπαϊκών χωρών μετά το 2008;

Αυτός ο ετερογενής κατάλογος ερωτημάτων δείχνει καθαρά γιατί η μελέτη των αγορών εργασίας είναι εγγενώς πολύ πιο σημαντική και ενδιαφέρουσα από τη μελέτη της αγοράς βουτύρου (εκτός και αν κάποιος τυχαίνει να ασχολείται με τη συγκεκριμένη αγορά!). Τα οικονομικά της εργασίας μάς βοηθούν να κατανοήσουμε και να θέσουμε πολλά από τα κοινωνικά και οικονομικά προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι σύγχρονες κοινωνίες.

1.1 Μια οικονομική αφήγηση για την αγορά εργασίας

Το παρόν βιβλίο μάς προσφέρει μια αφήγηση για το πώς λειτουργούν οι αγορές εργασίας. Η αφήγηση αυτής της ιστορίας απαιτεί πολύ περισσότερα από την απλή αναφορά στην ιστορία του εργατικού δικαίου στις ΗΠΑ ή σε άλλες χώρες και την παρουσίαση διαδοχικών πινάκων με στατιστικές που συνοψίζουν τις συνθήκες στην αγορά εργασίας. Σε τελική ανάλυση, οι καλές αφηγήσεις έχουν θεματικές ενότητες, αληθινούς χαρακτήρες, συγκρούσεις που πρέπει να επιλυθούν, κανόνες που περιορίζουν τις επιτρεπόμενες ενέργειες, καθώς και γεγονότα που προέρχονται αναπόφευκτα από την αλληλεπίδραση αυτών των χαρακτήρων.

Η αφήγηση για την αγορά εργασίας που θα παρουσιάσουμε περιέχει όλα αυτά τα στοιχεία. Οι οικονομολόγοι της εργασίας συνήθως ορίζουν τα κίνητρα των διαφόρων «δρώντων» στην αγορά εργασίας. Εμείς, για παράδειγμα, θεωρούμε ότι οι εργαζόμενοι προσπαθούν να βρουν την καλύτερη δυνατή θέση απασχόλησης και υποθέτουμε ότι οι επιχειρήσεις επιδιώκουν να είναι κερδοφόρες. Έτσι, οι εργαζόμενοι και οι επιχειρήσεις εισέρχονται στην αγορά εργασίας με διαφορετικούς αντικειμενικούς στόχους – οι εργαζόμενοι συχνά προσπαθούν να πουλήσουν την εργασία τους στην υψηλότερη τιμή, ενώ οι επιχειρήσεις προσπαθούν να αγοράσουν εργασία στη χαμηλότερη τιμή.

Οι τύποι των οικονομικών ανταλλαγών που μπορούν να πραγματοποιηθούν μεταξύ εργαζόμενων και επιχειρήσεων περιορίζονται από ένα σύνολο κρατικών κανόνων, οι οποίοι καθορίζουν τις συναλλαγές στην αγορά εργασίας. Αλλαγές σ' αυτούς τους κανόνες και κανονισμούς προφανώς οδηγούν σε διαφορετικά αποτελέσματα. Για παράδειγμα, ο ελάχιστος μισθός καθιστά παράνομες τις ανταλλαγές που δίνουν αμοιβή χαμηλότερη από συγκεκριμένο ποσό ανά ώρα εργασίας, οι κανονισμοί ασφάλειας στον χώρο εργασίας επιβάλλουν στις επιχειρήσεις να παρέχουν συνθήκες που δεν δημιουργούν κινδύνους για την υγεία των εργαζόμενων. Οι συμφωνίες μεταξύ εργαζόμενων και επιχειρήσεων που τελικά επιτυγχάνονται καθορίζουν το είδος των θέσεων απασχόλησης που προσφέρονται, τις δεξιότητες που οι εργαζόμενοι αποκτούν, την έκταση της εναλλαγής θέσεων εργασίας, τη δομή της ανεργίας στην οικονομία και την παρατηρούμενη κατανομή των αποδοχών. Η αφήγηση, λοιπόν, παρέχει μία θεωρία, ένα πλαίσιο για την κατανόηση, την ανάλυση και την πρόβλεψη μιας μεγάλης σειράς αποτελεσμάτων στην αγορά εργασίας.

Κεντρική ιδέα αυτού του βιβλίου είναι ότι τα σύγχρονα οικονομικά παρέχουν μια χρήσιμη αφήγηση του τρόπου με τον οποίο λειτουργεί η αγορά εργασίας. Ειδικότερα, οι συνθήκες υποθέσεις που κάνουμε για τη συμπεριφορά των εργαζόμενων και των επιχειρήσεων, καθώς και για τους κανόνες σύμφωνα με τους οποίους συναλλάσσονται αυτοί που μετέχουν στην αγορά εργασίας, οδηγούν σε αποτελέσματα τα οποία συχνά αντανακλούν γεγονότα που παρατηρούνται στις αγορές εργασίας του πραγματικού κόσμου. Έτσι, τα οικονομικά της εργασίας μάς βοηθούν να κατανοήσουμε και να προβλέψουμε γιατί μερικά αποτελέσματα είναι πιο πιθανό να παρατηρηθούν σε σχέση με κάποια άλλα.

Η ανάλυσή μας καθορίζεται, επίσης, από την πεποίθηση ότι η εκμάθηση του τρόπου με τον οποίο λειτουργούν οι αγορές εργασίας είναι τόσο σημαντική όσο και η γνώση των εμπειρικών δεδομένων της αγοράς εργασίας. Η μελέτη των εμπειρικών δεδομένων χωρίς τη χρήση θεωρίας είναι το ίδιο κενή όσο και η μελέτη της θεωρίας χωρίς τη γνώση των εμπειρικών δεδομένων. Χωρίς την κατανόηση του πώς λειτουργούν οι αγορές εργασίας – δηλαδή χωρίς την ύπαρξη μιας θεωρίας που εξετάζει γιατί εργαζόμενοι και επιχειρήσεις επιδιώκουν κάποιες εργασιακές σχέσεις και αποφεύγουν κάποιες άλλες – δεν θα ήμασταν σε θέση να προβλέψουμε τις επιπτώσεις που έχουν στην αγορά εργασίας οι μεταβολές στις κρατικές πολιτικές ή στη δημογραφική σύνθεση του εργατικού δυναμικού.

Το ερώτημα που συχνά τίθεται είναι τι έχει μεγαλύτερη σημασία – οι ιδέες ή τα εμπειρικά δεδομένα; Σύμφωνα με την ανάλυση που παρουσιάζεται σε αυτό το βιβλίο λοιπόν, «οι ιδέες για τα εμπειρικά δεδομένα» έχουν τη μεγαλύτερη σημασία. Δεν μελετούμε τα οικονομικά της εργασίας για να κατασκευάζουμε κομψές μαθηματικές θεωρίες όσον αφορά την αγορά εργασίας ή για να θυμόμαστε πώς υπολογίζεται επίσημα το ποσοστό ανεργίας ή ότι το ποσοστό ανεργίας ήταν 6,9% το 1993. Αντίθετα, αυτό που θέλουμε να κατανοήσουμε είναι ποιοι οικονομικοί και κοινωνικοί παράγοντες διαμορφώνουν ένα ορισμένο επίπεδο ανεργίας και γιατί.

Ο κύριος στόχος του βιβλίου είναι, λοιπόν, να διερευνήσει το πεδίο των οικονομικών της εργασίας με έμφαση τόσο στη θεωρία, όσο και στα εμπειρικά δεδομένα: Η

θεωρία μάς βοηθά να κατανοήσουμε πώς διαμορφώνονται τα εμπειρικά δεδομένα, και τα εμπειρικά δεδομένα μπορούν να μας βοηθήσουν στη διαμόρφωση ενός σκεπτικού για τον τρόπο με τον οποίο λειτουργεί η αγορά εργασίας.

1.2 Οι δρώντες στην αγορά εργασίας

Στη συνέχεια του βιβλίου, θα δούμε ότι υπάρχουν τρεις βασικοί δρώντες στην αγορά εργασίας: οι εργαζόμενοι, οι επιχειρήσεις και το κράτος.¹

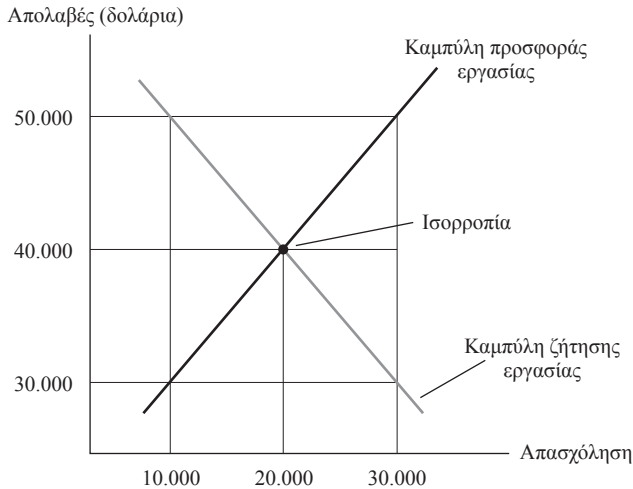
Ως εργαζόμενοι, έχουμε πρωταγωνιστική θέση στην αφήγηση. Σε τελική ανάλυση, χωρίς εμάς δεν υπάρχει «εργασία» στην αγορά εργασίας. Αποφασίζουμε αν θα εργαστούμε ή όχι, πόσες ώρες θα εργαστούμε, πόση προσπάθεια θα αφιερώσουμε για την εργασία μας, τότε θα παραιτηθούμε από μία θέση, ποιο επάγγελμα θα ακολουθήσουμε, αν θα γίνουμε μέλη μιας εργατικής ένωσης. Κάθε μία από αυτές τις αποφάσεις υποκινείται από την επιθυμία για *βελτιστοποίηση*, την επιλογή της καλύτερης διαθέσιμης επιλογής από μια ποικιλία επιλογών. Έτσι, στην αφήγησή μας οι εργαζόμενοι πάντοτε θα δρουν με τέτοιο τρόπο ώστε να μεγιστοποιούν την ευημερία τους. Το άθροισμα από τις αποφάσεις των εκατομμυρίων εργαζόμενων προσδιορίζει την προσφορά εργασίας στην οικονομία, όχι μόνο σε όρους αριθμού ατόμων που εισέρχονται στην αγορά εργασίας, αλλά και σε όρους ποσότητας και ποιότητας δεξιοτήτων που διατίθενται στους εργοδότες. Όπως θα δούμε πολλές φορές σε αυτό το βιβλίο, τα άτομα που επιθυμούν να μεγιστοποιήσουν την ευημερία τους τείνουν να προσφέρουν περισσότερο χρόνο και περισσότερη προσπάθεια σε εκείνες τις δραστηριότητες που δίνουν την καλύτερη αμοιβή. Έτσι, η **καμπύλη προσφοράς εργασίας** έχει συνήθως ανοδική κλίση, όπως φαίνεται στο Σχήμα 1.1.

Η υποθετική καμπύλη προσφοράς εργασίας στο σχήμα δίνει τον αριθμό των μηχανικών που εισέρχονται στην αγορά για κάθε δεδομένο επίπεδο μισθού. Για παράδειγμα, 20.000 εργαζόμενοι είναι πρόθυμοι να προσφέρουν τις υπηρεσίες τους σε επιχειρήσεις του κλάδου αν ο μισθός του μηχανικού είναι 40.000 δολάρια ετησίως. Αν ο μισθός του μηχανικού αυξηθεί στα 50.000 δολάρια, τότε 30.000 εργαζόμενοι θα επιλέξουν να γίνουν μηχανικοί. Με άλλα λόγια, όσο υψηλότερος είναι ο μισθός του μηχανικού, τόσο μεγαλύτερος είναι ο αριθμός των ατόμων που θα αποφασίσουν ότι αξίζει να ακολουθήσουν το επάγγελμα του μηχανικού. Γενικότερα, η καμπύλη προσφοράς εργασίας συνδέει τον αριθμό των ανθρωποωρών που προσφέρονται στην οικονομία με τον παρεχόμενο μισθό. Όσο υψηλότερος είναι ο μισθός που παρέχεται, τόσο περισσότερη είναι η εργασία που προσφέρεται.

1. Σε ορισμένες χώρες θα μπορούσαμε να προσθέσουμε και έναν τέταρτο παράγοντα, τις εργατικές (ή συνδικαλιστικές) ενώσεις. Οι εργατικές ενώσεις μπορεί να οργανώνουν ένα μεγάλο τμήμα του εργατικού δυναμικού και να εκπροσωπούν τα συμφέροντα των εργαζόμενων στις διαπραγματεύσεις τους με τους εργοδότες, καθώς επίσης και να ασκούν επιρροή σε πολιτικό επίπεδο. Ωστόσο στις ΗΠΑ το κίνημα των εργατικών ενώσεων αποδυναμώνεται εδώ και αρκετές δεκαετίες. Το 2010 μόνο το 6,9% των εργαζόμενων στον ιδιωτικό τομέα ανήκαν σε κάποιο συνδικαλιστικό φορέα.

Σχήμα 1.1 Προσφορά και ζήτηση στην αγορά εργασίας των μηχανικών

Η καμπύλη προσφοράς εργασίας αντικατοπτρίζει τον αριθμό των εργαζόμενων που είναι πρόθυμοι να προσφέρουν τις υπηρεσίες τους στις επιχειρήσεις του κλάδου για δεδομένο μισθό. Η καμπύλη ζήτησης εργασίας αντικατοπτρίζει τον αριθμό των μηχανικών που οι επιχειρήσεις θα προσλάβουν με αυτό τον μισθό. Η ισορροπία στην αγορά εργασίας πραγματοποιείται εκεί όπου η προσφορά ισούται με τη ζήτηση. Στη θέση ισορροπίας, 20.000 μηχανικοί προσλαμβάνονται με μισθό 40.000 δολάρια.

Οι επιχειρήσεις είναι οι συμπρωταγωνιστές στην αφήγησή μας. Κάθε επιχείρηση θα πρέπει να αποφασίσει πόσους και τι είδους εργαζόμενους θα προσλάβει και θα απολύσει, τον αριθμό των εργατοωρών ανά εβδομάδα, το κεφάλαιο που θα επενδύσει και αν θα προσφέρει ασφαλές ή ριψοκίνδυνο περιβάλλον εργασίας στους εργαζομένους της. Όπως και οι εργαζόμενοι, οι επιχειρήσεις στην αφήγησή μας έχουν επίσης κίνητρα. Ειδικότερα, κάνουμε την υπόθεση ότι οι επιχειρήσεις επιθυμούν να μεγιστοποιήσουν τα κέρδη τους. Από τη σκοπιά της επιχείρησης, ο καταναλωτής είναι «βασιλιάς». Η επιχείρηση θα μεγιστοποιήσει τα κέρδη της λαμβάνοντας αποφάσεις σχετικά με την παραγωγή –άρα και αποφάσεις για πρόσληψη και απόλυση– που εξυπηρετούν καλύτερα τις ανάγκες των καταναλωτών. Κατά συνέπεια, η ζήτηση για εργασία από την επιχείρηση είναι μια **παράγωγη ζήτηση**, μια ζήτηση που εκπορεύεται από τις επιθυμίες των καταναλωτών.

Το σύνολο των αποφάσεων για την πρόσληψη και την απόλυση εκατομμυρίων εργαζόμενων προσδιορίζει τη ζήτηση εργασίας σε μία οικονομία. Η υπόθεση ότι οι επιχειρήσεις επιθυμούν να μεγιστοποιήσουν τα κέρδη τους σημαίνει ότι θα προσλαμβάνουν πολλούς εργαζόμενους όταν η εργασία είναι φθηνή, αλλά θα αποφεύγουν τις προσλήψεις όταν η εργασία είναι ακριβή. Η σχέση μεταξύ τιμής εργασίας και αριθμού εργαζόμενων που οι επιχειρήσεις είναι πρόθυμες να προσλάβουν αποτυπώνεται στην

καθοδική **καμπύλη ζήτησης εργασίας** (επίσης στο Σχήμα 1.1). Σύμφωνα με το σχήμα, η καμπύλη ζήτησης εργασίας μάς λέει ότι οι επιχειρήσεις στον κλάδο των μηχανικών επιθυμούν να προσλάβουν 20.000 μηχανικούς όταν ο μισθός είναι 40.000 δολάρια, αλλά θα προσλάβουν μόνο 10.000 μηχανικούς αν ο μισθός αυξηθεί σε 50.000 δολάρια.

Έτσι, εργαζόμενοι και επιχειρήσεις εισέρχονται στην αγορά εργασίας με αντικρουόμενα συμφέροντα. Πολλοί εργαζόμενοι είναι πρόθυμοι να προσφέρουν τις υπηρεσίες τους όταν οι μισθοί είναι υψηλοί, αλλά τότε λίγες επιχειρήσεις είναι πρόθυμες να τους προσλάβουν. Αντιστρόφως, λίγοι εργαζόμενοι είναι πρόθυμοι να προσφέρουν τις υπηρεσίες τους όταν οι μισθοί είναι χαμηλοί, αλλά τότε πολλές επιχειρήσεις αναζητούν εργαζόμενους. Καθώς οι εργαζόμενοι αναζητούν εργασία και οι επιχειρήσεις αναζητούν εργαζόμενους, αυτές οι αλληλοσυγκρουόμενες επιθυμίες «εξισορροπούνται» και η αγορά εργασίας επιτυγχάνει **ισορροπία**. Σε μια οικονομία της ελεύθερης αγοράς, η ισορροπία επιτυγχάνεται εκεί όπου η προσφορά ισούται με τη ζήτηση.

Σύμφωνα με το Σχήμα 1.1, ο μισθός ισορροπίας είναι 40.000 δολάρια και 20.000 μηχανικοί προσλαμβάνονται στην αγορά εργασίας. Αυτός ο συνδυασμός μισθού-απασχόλησης διαμορφώνει ισορροπία γιατί εξισορροπεί τις αλληλοσυγκρουόμενες επιθυμίες εργαζόμενων και επιχειρήσεων. Υποθέστε, για παράδειγμα, ότι ο μισθός του μηχανικού ήταν 50.000 δολάρια, δηλαδή ήταν πάνω από το επίπεδο ισορροπίας. Οι επιχειρήσεις τότε θα ήθελαν να προσλάβουν μόνο 10.000 μηχανικούς, παρόλο που 30.000 μηχανικοί θα αναζητούσαν εργασία. Ο πλεονάζων αριθμός των ατόμων που αναζητούν απασχόληση θα οδηγούσε σε μείωση του μισθού, καθώς τα άτομα θα ανταγωνίζονταν για λίγες διαθέσιμες θέσεις. Υποθέστε τώρα ότι ο μισθός ήταν 30.000 δολάρια, δηλαδή κάτω από το επίπεδο ισορροπίας. Επειδή οι μηχανικοί είναι φθηνοί, οι επιχειρήσεις επιθυμούν να προσλάβουν 30.000 μηχανικούς, αλλά μόνο 10.000 είναι πρόθυμοι να εργαστούν γι' αυτό τον μισθό. Καθώς οι επιχειρήσεις θα ανταγωνίζονται για λίγους διαθέσιμους μηχανικούς, θα αυξήσουν τον μισθό.

Υπάρχει ένας ακόμη, τελευταίος αλλά σημαντικός, παράγοντας στην αγορά εργασίας: το κράτος. Το κράτος μπορεί να επιβάλει φόρους στις αποδοχές των εργαζόμενων, να επιδοτήσει την εκπαίδευση των μηχανικών, να επιβάλει φόρο εισοδήματος μισθωτών υπηρεσιών στις επιχειρήσεις, να απαιτήσει από τις επιχειρήσεις του κλάδου να προσλαμβάνουν δύο έγχρωμους για κάθε έναν λευκό μηχανικό, να θεσπίσει νόμους που καθιστούν παράνομες κάποιες συναλλαγές στην αγορά εργασίας (όπως το να πληρώνονται οι μηχανικοί λιγότερο από 50.000 δολάρια ετησίως) και να αυξήσει την προσφορά μηχανικών ενθαρρύνοντας τη μετανάστευση από το εξωτερικό. Όλες αυτές οι ενέργειες μπορούν να μεταβάλουν την ισορροπία που τελικά θα επιτευχθεί. Έτσι, οι κρατικές ρυθμίσεις θέτουν τους βασικούς κανόνες οι οποίοι καθοδηγούν τις συναλλαγές στην αγορά εργασίας.

Ο αγωγός πετρελαίου της Αλάσκας

Τον Ιανουάριο του 1968 ανακαλύφθηκε πετρέλαιο στην απομακρυσμένη ακτή Προύντοου (Prudhoe) της βόρειας Αλάσκας. Τα αποθέματα πετρελαίου υπολογίστηκαν σε

περισσότερο από 10 δισεκατομμύρια βαρέλια, γεγονός που κατέστησε την ανακάλυψη αυτή τη μεγαλύτερη στον τομέα της για τη Βόρεια Αμερική.²

Ωστόσο, υπήρχε ένα πρόβλημα με αυτή την ανακάλυψη: Το πετρέλαιο βρισκόταν σε μια απομακρυσμένη και παγωμένη περιοχή της Αλάσκας, μακριά από τις περιοχές όπου ζούσε το μεγαλύτερο μέρος των καταναλωτών. Για την επίλυση του μεγάλου προβλήματος της μεταφοράς πετρελαίου προς τους καταναλωτές, οι πετρελαϊκές εταιρείες πρότειναν την κατασκευή ενός αγωγού διαμέτρου 48 ιντσών που θα κάλυπτε τα 789 μίλια που χώριζαν τη βόρεια Αλάσκα από το νότιο (και απαλλαγμένο από πάγους) λιμάνι Βαλντές. Στο Βαλντές, το πετρέλαιο θα φορτωνόταν σε μεγάλα πετρελαιοφόρα. Αυτά τα τεράστια πλοία θα μετέφεραν με χαμηλό κόστος το πετρέλαιο στους καταναλωτές στις ΗΠΑ και αλλού.

Οι πετρελαϊκές εταιρείες ένωσαν τις δυνάμεις τους και σχημάτισαν το Alyeska Pipeline Project. Τα κατασκευαστικά έργα ξεκίνησαν την άνοιξη του 1974, κατόπιν της παροχής έγκρισης από το κογκρέσο των ΗΠΑ στον απόηχο του πετρελαϊκού εμπάργκο το 1973. Οι εργασίες για την κατασκευή του αγωγού κράτησαν 3 χρόνια και ολοκληρώθηκαν το 1977. Η Alyeska χρειάστηκε περίπου 25.000 εργαζόμενους από το καλοκαίρι του 1974 έως το 1977, ενώ επιπρόσθετα οι υπερβολάβοι προσέφεραν απασχόληση σε ακόμη 25.000 εργαζόμενους. Όταν ολοκληρώθηκε η κατασκευή του αγωγού, η Alyeska κράτησε μόνο έναν μικρό αριθμό εργαζόμενων για τις εργασίες συντήρησης του αγωγού.

Πολλοί από εκείνους που εργάστηκαν για την Alyeska και τους υπερβολάβους της ήταν μηχανικοί, οι οποίοι συμμετείχαν σε έργα κατασκευής αγωγών ανά τον κόσμο. Πολύ λίγοι απ' αυτούς τους μηχανικούς ήταν κάτοικοι της Αλάσκας. Το υπόλοιπο εργατικό δυναμικό της Alyeska αποτελούνταν από ανειδίκευτους εργαζόμενους όπως οδηγοί και χειριστές εκσκαφών. Πολλοί από αυτούς τους ανειδίκευτους εργαζόμενους ήταν κάτοικοι της περιοχής.

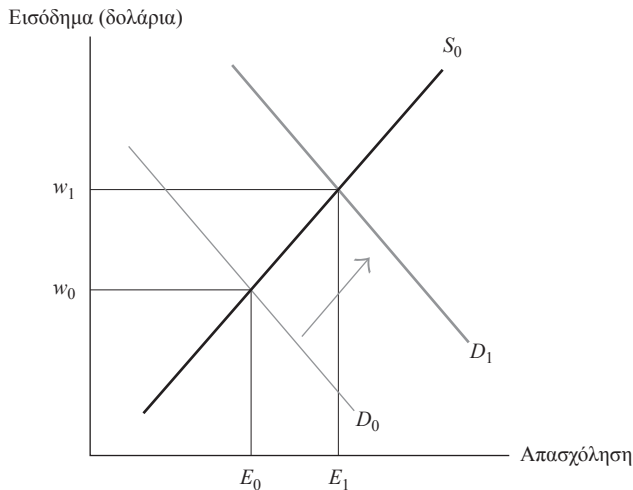
Το θεωρητικό πλαίσιο που περιγράφουν οι καμπύλες προσφοράς και ζήτησης μπορεί να μας βοηθήσει να κατανοήσουμε τις μεταβολές που πιθανόν πραγματοποιήθηκαν στην αγορά εργασίας της Αλάσκας λόγω της κατασκευής του αγωγού. Όπως δείχνει το Σχήμα 1.2, η αγορά εργασίας της Αλάσκας βρισκόταν αρχικά σε ισορροπία, στην τομή της καμπύλης ζήτησης D_0 και της καμπύλης προσφοράς S_0 . Η καμπύλη ζήτησης εργασίας μάς λέει πόσοι εργαζόμενοι θα προσλαμβάνονταν στην αγορά εργασίας της Αλάσκας για συγκεκριμένο επίπεδο μισθού και η καμπύλη προσφοράς μάς λέει πόσοι εργαζόμενοι θα ήταν πρόθυμοι να προσφέρουν τις υπηρεσίες τους στην αγορά της Αλάσκας γι' αυτό τον μισθό. Στην αρχική ισορροπία απασχολούνταν συνολικά E_0 άτομα με μισθό w_0 .

Το έργο της κατασκευής οδήγησε σε μια σημαντική αύξηση της ζήτησης για εργασία. Το Σχήμα 1.2 αποτυπώνει αυτή την αλλαγή, δείχνοντας την καμπύλη ζήτησης να μετακινείται προς τα έξω, από τη θέση D_0 στη θέση D_1 . Η προς τα έξω μετατόπιση της καμπύλης ζήτησης σημαίνει ότι –για κάθε δεδομένο επίπεδο μισθού– οι εργοδότες στην Αλάσκα ζητούσαν περισσότερους εργαζόμενους.

2. Αυτή η ανάλυση βασίζεται στο έργο του William J. Carrington, «The Alaskan Labor Market During the Pipeline Era», *Journal of Political Economy* 104 (Φεβρουάριος 1996): 186-218.

Σχήμα 1.2 Η αγορά εργασίας της Αλάσκας και η κατασκευή του αγωγού πετρελαίου

Η κατασκευή του αγωγού πετρελαίου μετατόπισε την καμπύλη ζήτησης εργασίας στην Αλάσκα από τη θέση D_0 στη θέση D_1 , έχοντας ως αποτέλεσμα υψηλότερους μισθούς και απασχόληση. Όταν ολοκληρώθηκε η κατασκευή του αγωγού, η καμπύλη ζήτησης επέστρεψε στην αρχική της θέση επιφέροντας πτώση σε μισθούς και απασχόληση.

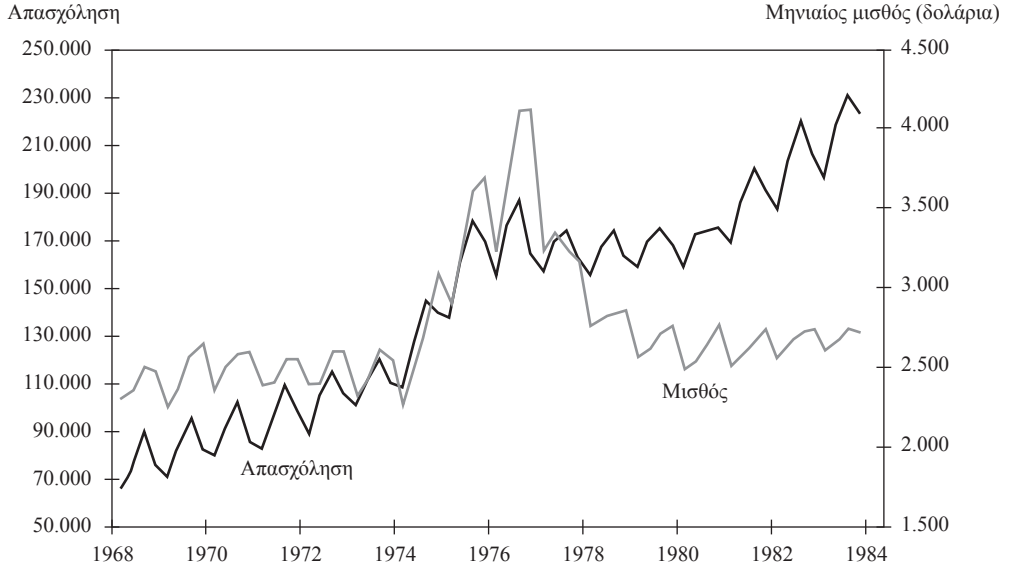

Αυτό το θεωρητικό πλαίσιο συνεπάγεται άμεσα ότι η μεταβολή της ζήτησης προκάλεσε μια νέα ισορροπία στην αγορά εργασίας της Αλάσκας, στην τομή της νέας καμπύλης ζήτησης και της αρχικής καμπύλης προσφοράς. Σε αυτή τη νέα ισορροπία, απασχολούνταν συνολικά εργαζόμενοι E_1 με μισθό w_1 . Επομένως η θεωρία προβλέπει ότι το έργο κατασκευής του αγωγού θα αύξανε τόσο την απασχόληση όσο και τους μισθούς. Ωστόσο, από τη στιγμή που το έργο θα ολοκληρωνόταν και η ανάγκη για εργατικό δυναμικό θα έπαυε να υπάρχει, η καμπύλη ζήτησης θα επέστρεφε στην αρχική της θέση D_0 . Τελικά, ο μισθός θα επέστρεφε στη θέση w_0 και ο αριθμός των απασχολούμενων εργατών θα γινόταν πάλι E_0 . Με λίγα λόγια, το έργο κατασκευής του αγωγού θα έπρεπε να οδηγήσει σε μια προσωρινή αύξηση μισθών και απασχόλησης κατά τη διάρκεια εκτέλεσης του έργου.

Το Σχήμα 1.3 απεικονίζει αυτό που *πραγματικά* συνέβη στην απασχόληση της Αλάσκας και στα εισοδήματα την περίοδο 1968-1983. Επειδή ο πληθυσμός της Αλάσκας αυξανόταν με σταθερό ρυθμό για μερικές δεκαετίες, η απασχόληση στην περιοχή επίσης αυξανόταν, ακόμη και πριν από την ανακάλυψη του πετρελαίου στην ακτή Προύντου. Τα στοιχεία, ωστόσο, δείχνουν καθαρά ότι η απασχόληση εκτινάχθηκε στα έτη 1975, 1976 και 1977 και στη συνέχεια επέστρεψε στην κανονική μακροχρόνια αυξητική τάση της το 1977. Τα εισοδήματα των εργατών στην Αλάσκα επίσης αυξήθηκαν σημαντικά κατά την ίδια περίοδο. Κάνοντας τις απαραίτητες διορθώσεις αποπληθωρισμού, το μηνιαίο εισόδημα των εργαζόμενων στην Αλάσκα αυξήθηκε από 2.648 δολάρια κατά μέσο όρο το τρίτο τρίμηνο του 1973 σε 4.140 δολάρια το τρίτο τρίμηνο του

Σχήμα 1.3 Μισθοί και απασχόληση στην αγορά εργασίας της Αλάσκας, 1968-1984

Πηγή: William J. Carrington, «The Alaskan Labor Market during the Pipeline Era», *Journal of Political Economy* 104 (Φεβρουάριος 1996): 199.

1976, μια αύξηση της τάξεως του 56%. Το 1979 το πραγματικό εισόδημα των εργαζόμενων στην Αλάσκα επέστρεψε στο επίπεδο που βρισκόταν πριν από την έναρξη των εργασιών για την κατασκευή του αγωγού.

Αξιίζει να σημειωθεί ότι η προσωρινή αύξηση στα εισοδήματα και την απασχόληση επήλθε επειδή η καμπύλη προσφοράς εργασίας έχει ανοδική κλίση, οπότε η μετατόπιση προς τα έξω της καμπύλης ζήτησης έφερε την αγορά εργασίας σε ένα υψηλότερο σημείο κατά μήκος της καμπύλης προσφοράς. Όπως σημειώσαμε προηγουμένως, η ανοδική καμπύλη προσφοράς συνεπάγεται ότι περισσότεροι εργαζόμενοι είναι πρόθυμοι να εργαστούν όταν οι μισθοί αυξάνονται. Τελικά διαπιστώθηκε ότι η αύξηση της προσφοράς εργασίας στην αγορά εργασίας της Αλάσκας οφειλόταν σε δύο διακριτούς λόγους: Πρώτον, περισσότεροι κάτοικοι της περιοχής ήταν πρόθυμοι να εργαστούν λόγω του υψηλότερου μισθού. Το καλοκαίρι του 1973 εργαζόταν περίπου το 39% των κατοίκων της Αλάσκας. Τα καλοκαίρια του 1975 και 1976 εργαζόταν περίπου το 50% των κατοίκων. Δεύτερον, ο ρυθμός μεγέθυνσης του πληθυσμού της Αλάσκας αυξήθηκε μεταξύ 1974 και 1976, καθώς εργαζόμενοι από τις νοτιότερες πολιτείες μετακινήθηκαν προς την Αλάσκα για να επωφεληθούν από τις αυξημένες οικονομικές ευκαιρίες που παρείχε η αγορά εργασίας (παρά τις ψυχρές καιρικές συνθήκες της περιοχής). Η αύξηση στον ρυθμό μεγέθυνσης του πληθυσμού, ωστόσο, ήταν προσωρινή. Η μεγέθυνση του πληθυσμού σύντομα επέστρεψε στα επίπεδα της μακροχρόνιας τάσης της μετά την ολοκλήρωση της κατασκευής του αγωγού.

1.3 Γιατί χρειαζόμαστε τη θεωρία;

Μόλις αφηγηθήκαμε μια απλή ιστορία για το πώς η κατασκευή του αγωγού της Αλάσκας επηρέασε την αγορά εργασίας στην Αλάσκα – και πώς καθένας από τους δρώντες στην ιστορία μας έπαιξε τον δικό του σημαντικό ρόλο. Το κράτος ενέκρινε το έργο του αγωγού παρά τους περιβαλλοντικούς κινδύνους που ενείχε, οι επιχειρήσεις, οι οποίες διαπίστωσαν ευκαιρίες κέρδους στην κατασκευή του αγωγού, αύξησαν τη ζήτησή τους για εργασία και οι εργαζόμενοι ανταποκρίθηκαν στη μεταβολή της ζήτησης αυξάνοντας την ποσότητα εργασίας στην αγορά της Αλάσκας. Στην πράξη, κατασκευάσαμε μια απλή θεωρία ή ένα **υπόδειγμα** για την αγορά εργασίας της Αλάσκας. Το υπόδειγμά μας χαρακτηρίζεται από μια ανοδική καμπύλη προσφοράς εργασίας, μια καθοδική καμπύλη ζήτησης εργασίας και την υπόθεση ότι στο τέλος επιτυγχάνεται μια ισορροπία που επιλύει τη σύγκρουση μεταξύ εργαζόμενων και επιχειρήσεων. Όπως είδαμε, αυτό το υπόδειγμα προβλέπει ότι η κατασκευή του αγωγού πετρελαίου θα αύξανε προσωρινά τους μισθούς και την απασχόληση στην αγορά εργασίας της Αλάσκας. Επιπροσθέτως, η πρόβλεψη αυτή είναι επαληθεύσιμη – δηλαδή οι προβλέψεις για τους μισθούς και την απασχόληση μπορούν να συγκριθούν με αυτό που πραγματικά συνέβη στους μισθούς και την απασχόληση. Αποδεικνύεται ότι το υπόδειγμα προσφοράς-ζήτησης περνάει τη δοκιμασία και ότι τα στοιχεία είναι συνεπή με τις θεωρητικές προβλέψεις.

Είναι περιττό να αναφέρουμε ότι το υπόδειγμα στο Σχήμα 1.2 δεν λαμβάνει πλήρως υπόψη τις πολυπλοκότητες της αγοράς εργασίας στην Αλάσκα. Δεν είναι απίθανο να υπάρχουν πολλοί παράγοντες και μεταβλητές που το απλό μας υπόδειγμα αγνοεί και οι οποίοι θα μπορούσαν να επηρεάσουν τις προβλέψεις μας. Για παράδειγμα, είναι πιθανό οι εργαζόμενοι να ενδιαφέρονται για περισσότερα ζητήματα, και όχι μόνο για τον μισθό, όταν λαμβάνουν αποφάσεις σχετικά με την προσφορά εργασίας. Η δυνατότητα να συμμετάσχουν σε ένα τόσο σπουδαίο έργο αιχμής, όπως η κατασκευή του αγωγού της Αλάσκας, θα μπορούσε να προσελκύσει μηχανικούς με μισθούς χαμηλότερους απ' αυτούς που προσφέρουν οι επιχειρήσεις που συμμετέχουν σε λιγότερο σημαντικά έργα – παρά τις δύσκολες συνθήκες εργασίας. Σ' αυτή την περίπτωση, η πρόβλεψή μας, ότι το έργο της κατασκευής του αγωγού θα αυξήσει τους μισθούς, είναι λανθασμένη, επειδή το έργο τελικά προσελκύει περισσότερους εργαζόμενους με χαμηλότερους μισθούς.

Αν οι παράγοντες που αγνοεί η θεωρία μας παίζουν σημαντικό ρόλο στην κατανόηση του τρόπου με τον οποίο λειτουργεί η αγορά εργασίας της Αλάσκας, τότε είναι πιθανό να έχουμε κάνει λανθασμένη πρόβλεψη για την αύξηση σε μισθούς και απασχόληση. Αν αυτοί οι παράγοντες αποτελούν μόνο ασήμαντες λεπτομέρειες, τότε το υπόδειγμά μας θα είναι συνεπές με αυτό που πραγματικά συμβαίνει στην Αλάσκα και οι προβλέψεις θα είναι έγκυρες.

Θα μπορούσαμε, φυσικά, να δημιουργήσουμε ένα πιο περίπλοκο υπόδειγμα για την αγορά εργασίας της Αλάσκας, ένα υπόδειγμα που να ενσωμάτωνε όλους τους παράγοντες που αγνοούνται. Κάτι τέτοιο θα ήταν ένα πραγματικά δύσκολο εγχείρημα. Ένα απόλυτα ρεαλιστικό υπόδειγμα θα έπρεπε να περιγράφει πώς αλληλεπιδρούν με-

ταξύ τους εκατομμύρια εργαζόμενοι και επιχειρήσεις και πώς αυτές οι αλληλεπιδράσεις εξελίσσονται διαμέσου της αγοράς εργασίας. Ακόμη και αν γνωρίζαμε πώς να πραγματοποιήσουμε αυτό το δύσκολο εγχείρημα, μια τέτοια προσέγγιση θα ακύρωνε τον λόγο ύπαρξης μιας θεωρίας. Μια θεωρία που αντικατοπτρίζει με κάθε λεπτομέρεια την πραγματική αγορά εργασίας στην Αλάσκα θα ήταν πράγματι ικανή να εξηγήσει όλα τα εμπειρικά δεδομένα, αλλά θα ήταν τόσο πολύπλοκη όσο και η πραγματικότητα καθαυτή, επομένως δεν θα μας βοηθούσε και πολύ για να κατανοήσουμε τον τρόπο που λειτουργεί η αγορά εργασίας στην Αλάσκα.

Έχουν γίνει πολλές συζητήσεις για το αν μια θεωρία θα έπρεπε να αξιολογείται με βάση τον ρεαλισμό των υποθέσεων της ή με βάση τον βαθμό στον οποίο μας βοηθά να κατανοήσουμε και να προβλέψουμε τα φαινόμενα που μας ενδιαφέρουν στην αγορά εργασίας. Προφανώς μπορούμε να επιτύχουμε καλύτερες προβλέψεις αν χρησιμοποιήσουμε περισσότερο ρεαλιστικές υποθέσεις. Ωστόσο, μια θεωρία που αντικατοπτρίζει πολύ πιστά τον πραγματικό κόσμο, δεν εντάσσεται σε κανόνες και δεν απομονώνει αυτό που *πραγματικά* συμβαίνει. Η «τέχνη» των οικονομικών της εργασίας έγκειται στην επιλογή ανάμεσα σε εκείνες τις λεπτομέρειες που είναι σημαντικές για την αφήγηση και σε εκείνες που δεν είναι. Υπάρχει ένα αντιστάθμισμα μεταξύ ρεαλισμού και απλότητας, και τα καλά οικονομικά βρίσκονται ακριβώς εκεί.

Όπως θα δούμε στη συνέχεια αυτού του βιβλίου, το πλαίσιο προσφοράς-ζήτησης, το οποίο αποτυπώσαμε στο Σχήμα 1.1, συχνά απομονώνει τους σημαντικότερους παράγοντες που επηρεάζουν τους διάφορους δρώντες στην αγορά εργασίας. Το υπόδειγμα παρέχει έναν πολύ χρήσιμο τρόπο για την οργάνωση των σκέψεών μας σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο λειτουργεί η αγορά εργασίας. Επίσης το υπόδειγμα αποτελεί μια στέρεα βάση για τη δημιουργία περισσότερο πολύπλοκων και πιο ρεαλιστικών υποδειγμάτων για την αγορά εργασίας. Και έχει μεγαλύτερη σημασία ότι αυτό το υπόδειγμα λειτουργεί. Οι προβλέψεις του συχνά συμπίπτουν με αυτό που παρατηρούμε στον πραγματικό κόσμο.

Το θεωρητικό πλαίσιο προσφοράς-ζήτησης προβλέπει ότι η κατασκευή του αγωγού πετρελαίου θα αυξήσει προσωρινά την απασχόληση και τους μισθούς στην αγορά εργασίας της Αλάσκας. Αυτή η πρόβλεψη αποτελεί ένα παράδειγμα των **θετικών οικονομικών**. Τα θετικά οικονομικά θέτουν συγκεκριμένα ερωτήματα του τύπου «ποιες είναι οι επιπτώσεις από την ανακάλυψη πετρελαίου στην ακτή Προύντοου και από την επικείμενη κατασκευή του αγωγού πετρελαίου στην αγορά εργασίας της Αλάσκας;». Δηλαδή, τα θετικά οικονομικά θέτουν ερωτήματα που μπορούν, επί της αρχής, να απαντηθούν με τα εργαλεία των οικονομικών, χωρίς να εμπλέκουν αξιολογικές κρίσεις σχετικά με το αν το συγκεκριμένο αποτέλεσμα είναι επιθυμητό ή επιβλαβές. Το μεγαλύτερο μέρος αυτού του βιβλίου αφιερώνεται στην ανάλυση αυτού του είδους των θετικών ερωτημάτων, όπως: Ποιες είναι οι επιπτώσεις του ελάχιστου μισθού στην ανεργία; Ποιες είναι οι επιπτώσεις της μετανάστευσης στα εισοδήματα των γηγενών εργαζόμενων; Ποιες είναι οι επιπτώσεις ενός προγράμματος επιδότησης διδασκτρών στο επίπεδο εγγραφών σε ένα πανεπιστήμιο; Ποιες είναι οι επιπτώσεις του επιδόματος ανεργίας στη διάρκεια μιας χρονικής περιόδου ανεργίας;

Αυτά τα θετικά ερωτήματα, ωστόσο, εγείρουν έναν αριθμό σημαντικών ζητημάτων.